

[ایران کنفرانس](#)

چرا سرقت علمی افزایش یافته است؟

قائم‌مقام معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور با بیان اینکه سرقت پایان‌نامه و مقالات یک جرم است، گفت: بر اساس قانون برای کسی که سرقت علمی می‌کند، مجازات زندان بین شش ماه تا یک سال تعیین شده است.

به گزارش سرویس پژوهشی ایسنا، دکتر شاهین آخوندزاده افزود: سرقت علمی یک واژه وسیع و دارای دامنه‌ای زیاد است. حالت خفیف سرقت علمی، به استفاده از جملات مقالات دیگران در مقاله و پایان‌نامه خود، بدون ارجاع خواننده به منبع آن گفته می‌شود. دیتاسازی (آمارسازی) نیز نوعی از سرقت علمی شدید است. یعنی اینکه افراد بدون اینکه تحقیقی انجام داده باشند، برای آن نتیجه درست می‌کنند.

وی در ادامه قطعه قطعه کردن کار تحقیقاتی را یک کار زشت عنوان و بیان کرد: در این حالت، فرد مطالعه‌ای را انجام می‌دهد و به جای اینکه تمام مطالعه را در یک مقاله چاپ کند، آن را در مقاله‌های کوچک تنظیم می‌کند و آنها را به مجلات مختلف می‌دهد. چون همه این مقالات از یک مطالعه بزرگ استخراج شده‌اند، بخش‌های زیادی از این مقالات با هم همپوشانی دارند.

وی در برنامه «افق روشن» گروه سلامت اجتماعی رادیو سلامت همچنین تأکید کرد: متأسفانه سیاست‌های علمی ما به صورت کمی است و کیفیت را فدای کمیت می‌کند؛ مثلاً در نظر گرفتن تعداد مقالات و کتاب‌های چاپ شده، روشی نادرست در رشد علمی افراد است.

آخوندزاده در ادامه با بیان این که در همه جای دنیا سرقت علمی وجود دارد؛ اما با راهکارهای قانونی و برخوردی جدی که با این مسئله می‌شود، سعی می‌کنند آن را به حداقل برسانند، افزود: در حال حاضر، در بسیاری از مجله‌های علمی دنیا، وقتی فردی به عنوان محقق مقاله‌ای را به مجله‌ای می‌فرستد، نخستین کاری که مسئولان مجله انجام می‌دهند، این است که فایل مقاله را در نرم افزار قرار می‌دهند و نرم افزار این موضوع را بررسی می‌کند که چقدر جملات و محتوای مقاله با مقالات دیگر تشابه دارد. اگر میزان تشابه از استاندارد تعریف شده بیشتر باشد، مقاله به عنوان تقلب در نظر گرفته می‌شود و غیرقابل چاپ اعلام می‌شود. تقریباً با راهکارهای علمی که در دنیا، در کشف سرقت علمی بوجود آمده است، این کار تقریباً سخت شده است.

وی روند انجام پایان‌نامه‌های پزشکی را متفاوت از رشته‌های انسانی و دیگر علوم پایه عنوان و بیان کرد: برای انجام یک پایان‌نامه پزشکی، ابتدا فرد با کمک استاد راهنما یک موضوع را انتخاب می‌کند و بعد پروپوزال می‌نویسد. از

پروپوزال نیز باید در شورای پژوهش دفاع شود. در رشته پزشکی، با توجه به اینکه انجام پایان نامه به صورت تجربی است، بنابراین دانشجوی در ابتدا باید مجوزهای اخلاقی لازم را از کمیته اخلاق دانشگاه بگیرد. در کمیته اخلاق مشخص می شود که چه کسی، در چه زمانی و در چه مکانی قصد انجام یک پژوهش را دارد. کمیته اخلاق باید در حین انجام پژوهش بر روند تحقیق نظارت کند. بنابراین تقلب هایی که در رشته های علوم انسانی و دیگر علوم پایه، که بیشتر به صورت کتابخانه ای انجام می شوند، در تحقیقات پزشکی تقریباً قابل انجام نیست. البته چیزی که کمتر می توان آن را کنترل کرد، مسأله دیپتاسازی (آمارسازی) حتی در رشته های پزشکی است.

بیش از 55 هزار دانشجوی دکتری در رشته های پزشکی و غیرپزشکی کشور

استاد گروه روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران با بیان این که افزایش کمی بیش از حد آموزش عالی باعث شد تا مسئله سرقت علمی مقداری حاد و پررنگ شود، گفت: ما در ایران و در حال حاضر 55 هزار دانشجوی دکتری در رشته های پزشکی و غیرپزشکی داریم. بنابراین ما توانایی علمی مناسب و اساتید کافی و مجرب برای تربیت این 55 هزار دانشجوی را نداریم. وقتی به یک استاد به جای 2 دانشجو، 10 دانشجوی دکتری معرفی می شود، نظارت کم می شود و احتمال خطا بالا می رود. نخستین فرد مسئول در ارتکاب سرقت علمی در انجام پایان نامه نیز استاد راهنما است که نظارت دقیقی ندارد. وظیفه استاد راهنما است که بر انجام پایان نامه نظارت داشته باشد و هر چیزی که از این پایان نامه منتشر شود، نویسنده مسئول آن استاد راهنما است.

مجازات بین 6 ماه تا یک سال زندان برای سرقت علمی

وی با بیان اینکه ما در کشور قوانین بسیاری داریم که اجرا نمی شوند گفت: ما قانونی از 40 سال پیش داریم و برای کسی که سرقت علمی می کند مجازات زندان بین 6 ماه تا یک سال تعیین کرده است. در سطح دنیا نیز کمیته ای به نام COPE وجود دارد که در حقیقت کمیته اخلاقی نشر در دنیا است. مجلات و دانشگاه ها عضو این کمیته می شوند و اگر هرگونه خطای علمی که اتفاق بیفتد را به این کمیته گزارش می کنند و کمیته آن را بررسی می کند.

قائم مقام معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت در پایان با بیان این که سرقت پایان نامه و مقالات یک جرم است و بعد عمومی نیز دارد، افزود: سرقت پژوهشی از طریق معاون پژوهشی دانشگاه و در مراحل بالاتر از طریق معاونت پژوهشی وزارت علوم نیز قابل پیگیری است. همچنین در رشته های پزشکی، اگر محقق در موضوع سرقت علمی شکایت داشته باشد، می تواند به کمیته اخلاق دانشگاه مراجعه کند و در صورت به سرانجام نرسیدن شکایتش می تواند در کمیته اخلاق کشوری وزارت بهداشت نیز طرح شکایت کند.